

УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ БІЛОЦЕРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
БІЛОЦЕРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І–ІІІ СТУПЕНІВ №5
БІЛОЦЕРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Математичні диктанти

4 клас

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

АВТОР: ПОЛІЩУК ГАЛИНА ПЕТРІВНА

Біла Церква

2013

Схвалено науково – методичною радою Білоцерківської загальноосвітньої школи
I – III ступенів №5.

Протокол № 3 від 26.11.2012р.

Поліщук Г.П., Математичні диктанти : навчальний посібник / Галина Петрівна
Поліщук. – Біла Церква : 2013. – 32 с.

Рецензент: Н.Д. Грозна, вчитель вищої категорії, вчитель – методист

Посібник містить матеріали для усних обчислень до всіх тем з математики, які вивчаються в 4 класі.

Одним із найбільш ефективних видів такої роботи є математичний диктант, який передбачає усні обчислення з наступним записом результатів. Практична цінність диктантів у засвоєнні та закріпленні загальних прийомів усної лічби.

Посібник рекомендований для вчителів початкових класів.

Зміст

Передмова	2
Тема 1. Повторення матеріалу і вивчення письмового множення та ділення в межах 1000	3
Тема 2. Нумерація багатоцифрових чисел	6
Тема 3. Одиниці вимірювання величин	8
Тема 4. Додавання та віднімання багатоцифрових чисел	9
Тема 5. Множення і ділення багатоцифрових чисел на одноцифрове число	12
Тема 6. Ознайомлення з дробами	18
Тема 7. Множення і ділення багатоцифрових чисел, що закінчуються нулями	19
Тема 8. Множення і ділення багатоцифрових чисел на двоцифрове число	22
Тема 9. Міри часу	26
Тема 10. Повторення вивченого за рік.....	27
Додаток	31
Література	32

Передмова

Вивчення математики створює можливості для успішного розвитку розумових здібностей молодших школярів: уваги, пам'яті, уяви, логічного мислення, формування навичок доведення і пояснення своїх дій.

Програма 1 - 4 класів передбачає оволодіння навичками письмових дій: додавання, віднімання, множення, ділення, які ніколи не виконуються тільки письмово. Саме тому вправи на усні обчислення необхідно проводити регулярно, в певній послідовності, яка визначена програмою початкової школи. Головною метою таких вправ є формування навичок швидкої лічби, розвиток кмітливості, логічного мислення учнів.

Планування етапу усної лічби в початковій школі є необхідним компонентом уроку. Щоденні десятихвилинні вправи з усного обчислення стимулюють постійну практику в лічбі, засвоєння основних прийомів усного рахунку.

При проведенні математичних диктантів доцільно використовувати індивідуальні картки (*див. додаток*), в яких фіксуються відповіді до завдань (кількість завдань вибирає вчитель). Це дозволяє спостерігати за рівнем засвоєння теми кожним учнем, вчасно виявити прогалини в знаннях, допомогти учневі впоратись із труднощами.

Окрім традиційного диктанту, коли вчитель диктує або демонструє завдання, а учні записують відповіді, пропонуються й інші види : " табличний" (заповнення пропусків в таблиці), " для кмітливих" (з логічним навантаженням), " Чи вірне твердження?" (дозволяє перевірити знання правил, формул, взаємозалежностей компонентів дій, іншого теоретичного матеріалу), " задачний" (учні пишуть вирази до задач або тільки відповіді), " рівняння"(написання розв'язків рівнянь).

Всі завдання посібника спрямовані на формування математичних компетентностей учнів, розвиток їх інтересу до вивчення математики.

Тема 1. Повторення матеріалу і вивчення письмового множення та ділення в межах 1000

Математичний диктант 1

1. Запиши число, в якому 5 сот. 3 од.
 2. Запиши число, в якому 1 од. III розряду і 9 од. I розряду.
 3. Напиши пропущене число: $722 = 700 + \square + 2$
 4. Напиши, на скільки найменше трицифрове число більше, ніж найменше двоцифрове.
 5. Скільки всього десятків у числі 315?
 6. Скільки всього сотень у числі 605?
 7. Запиши в сантиметрах: 2м 97см.
 8. Знайди другу частину від 1дм.
 9. На скільки 1м більше, ніж 1дм?
 10. У групі чисел знайди зайве число: 548, 460, 756, 76, 600, 953.
 11. Яким числом можна продовжити ряд: 1, 2, 4, 8, ... ?
 12. Чому дорівнює $\frac{1}{6}$ місяця квітня? (У квітні 30 днів)
- (Відповіді: 503, 109, 20, 90, 31, 6, 297см, 5см, 9дм, 76, 16, 5 днів)

Математичний диктант 2

1. Напиши найменше число першої сотні.
2. Напиши найбільше число дев'ятого десятка.
3. Напиши розв'язок рівняння $X - 150 = 450$.
4. В їдальні 48 стільців та 6 столів. У скільки разів стільців більше, ніж столів?
5. В їдальні 48 стільців та 6 столів. на скільки стільців більше, ніж столів?
6. Перший множник - 2, добуток - 34. Чому дорівнює другий множник?

7. Яке число в 7 разів менше, ніж 42?
8. Яке число в 6 разів більше, ніж 9?
9. Запиши в сантиметрах 2м 84см.
10. Добуток чисел 5 і 100 зменшити на 50.
11. Частку чисел 18 і 1 помножити на 6.
12. За 1 хвилину цукерковий автомат виробляє 400 карамельок. Скільки карамельок виробить автомат за 2 хвилини ?

(Відповіді: 1. 90, 600, у 8 разів, на 42, 17, 6, 54, 284 см , 450 , 108, 800)

Математичний диктант 3

1. На яке число треба розділити 72, щоб одержати 8?
2. У скільки разів треба збільшити 8, щоб одержати 40?
3. Знайди добуток чисел 5 і 20.
4. Частка, яких двох чисел дорівнює 6?
5. Суму чисел 45 і 45 розділити на 1.
6. Частку чисел 0 і 9 збільш на 2.
7. Доповни ряд чисел наступним числом : 95, 90, 85, ...
8. Зменшуване - 100, від'ємник виражений добутком чисел 8 і 11. Знайди різницю.
9. Скільки всього десятків у числі 854?
10. Скільки всього сотень у числі 299?
11. Протягом року ховрах з'їдає 15кг зерна. В сім'ї 5 ховрахів. Скільки кілограмів зерна з'їсть сім'я ховрахів протягом року?
12. Таня була у бабусі 3 тижні, а Сергійко на 4 дні більше. Скільки днів був у бабусі Сергійко?

(Відповіді: 9, 5, 100, 42 і 7, 90, 2, 80, 12, 85, 2, 75, 25)

Математичний диктант 4

1. Перший множник - 13, другий множник - 6. Знайди добуток.
2. У скільки разів 900 більше, ніж 100?

3. На скільки 900 більше, ніж 100?
 4. Яке число збільшили в 100 разів і одержали 400?
 5. 70 збільш у 5 разів.
 6. Яке число потрібно поділити на 6, щоб одержати 1?
 7. Яке число у 10 разів менше 600?
 8. Яке число треба поділити на 5, щоб отримати 0?
 9. На яке число треба помножити 21, щоб отримати 21?
 10. Напиши розв'язок рівняння $X : 20 = 4$.
 11. Сторона квадрата - 9см. Напиши периметр цього квадрата.
 12. Сторона першого квадрата 9см. Обчисли периметр другого квадрата, якщо його сторона на 1см більше.
- (Відповіді: 78, 9, 800, 4, 350, 6, 60, 0, 1, 80, 36см, 40см)

Математичний диктант 5

1. Напиши найбільше число сьомої сотні.
 2. Напиши найменше число восьмої сотні.
 3. Скільки всього десятків у числі 641?
 4. Яке число у 6 разів менше, ніж 180?
 5. Яке число менше на 6, ніж 180?
 6. У скільки разів 400 більше 4?
 7. На скільки 400 більше, ніж 4?
 8. Яке число збільшили у 7 разів і одержали 280?
 9. Яке число зменшили у 9 разів і одержали 50?
 10. Частку чисел 20 і 20 збільш на 18.
 11. Суму чисел 19 і 20 помнож на різницю цих чисел.
 12. Машина копає канал завдовжки 1м за 5хв. За скільки хвилин машина викопає канал завдовжки 12м?
- (Відповіді: 700, 701, 64, 30, 174, у 100, 396, 40, 450, 19, 39, 60хв)

Математичний диктант 6

1. Скільки всього десятків у числі 604?
 2. Скільки всього одиниць містить число 857?
 3. Напиши найбільше число п'ятої сотні.
 4. Напиши найменше число шостої сотні.
 5. Напиши розв'язок рівняння $X: 6 = 90$.
 6. У скільки разів 90 більше, ніж 9?
 7. На скільки 90 більше, ніж 9?
 8. На скільки 6м більше, ніж 6дм?
 9. На скільки 3год більше, ніж 3хв?
 10. Знайди половину 1кг.
 11. Маса однієї петрушки 50г. Скільки таких петрушок треба взяти, щоб їх маса була 350г?
 12. Мама помила 3 вікна за 1год 30хв. Скільки хвилин вона витратила на миття кожного вікна?
- (Відповіді: 60, 857, 500, 501, 540, 10, 81, 54дм, 2год 57хв, 500г, 7, 30хв)

Тема 2. Нумерація багатоцифрових чисел

Математичний диктант 1

1. Запиши число п'ять тисяч вісімсот тридцять два.
2. Запиши число, яке на 4 тисячі більше від попереднього.
3. Запиши число, в якому 4 тис. 3 сот. 6 дес. 8 од.
4. Напиши пропущене число $7593 = 7000 + 500 + \square + 3$.
5. Скільки всього десятків містить число 8326?
6. Скільки всього сотень містить число 9801?
7. У скільки разів 3000 більше, ніж 3?
8. Знайди суму чисел 3000 і 3.

9. Яке число збільшили число у 100 разів і одержали 56 000?
 10. Перший множник - 19, другий множник - 3. Знайди добуток.
 11. Яке число утвориться, якщо до числа 880 зліва дописати цифру 5?
 12. Напиши вираз до задачі. На обід витратили a кг картоплі, а залишилось у 5 разів більше. Скільки картоплі залишилось?
- (Відповіді: 5832, 9832, 4368, 90, 832, 98, 1000, 3003, 560, 57, 5880, $a \cdot 5$)

Математичний диктант 2

1. Напиши найбільше число десятої сотні.
 2. Напиши число, в якому 4 тис. 2 од. .
 3. Збільш попереднє число на 3 сотні.
 4. Знайди закономірність ряду і напиши наступне число: 2590, 2600, 2610,
 5. Напиши пропущене число:
 $5836 = 5000 + \quad + 30 + 6$
 6. Запиши в сантиметрах 5м 4дм .
 7. Периметр квадрата дорівнює 80см. Якої довжини сторона цього квадрата?
 8. Добуток чисел 0 і 7 помножити на 4.
 9. Довжина однієї сторони трикутника - 6см, другої - 3см. Знайди довжину третьої сторони трикутника, якщо його периметр - 14см.
 10. Напиши чотирицифрове число, сума цифр якого дорівнює 3.
 11. Збільш число 502 на 4 тисячі.
 12. Скільки годин квітку кульбабки можна бачити відкритою, якщо вона відкривається о 5 год ранку, а закривається о 7 год вечора?
- (Відповіді: 1000, 4002, 4302, 2620, 800, 540см, 20см, 0, 5см, 1011, 4502, 12 год)

Математичний диктант 3

1. Напиши число шістдесят тисяч шість.
2. Напиши число, в якому 2 тис. 4 сот. 9 од. .
3. Напиши число, в якому 7 тис. 1 од. .

4. Напиши число, в якому 80 тис. 6 сот. 4 дес. .
5. Напиши пропущене число:
 $58454 = 50000 + \square + 400 + 50 + 4$.
6. Запиши дану суму як одне число: $80000 + 500 + 20 + 6$.
7. Напиши, скільки всього тисяч містить число 98357.
8. Напиши, скільки всього сотень містить число 35818.
9. Напиши найбільше чотирицифрове число.
10. Запиши в сантиметрах 34м 50см .
11. Обчисли добуток: $12 \cdot 5 \cdot 4 \cdot 0$.
12. Напиши чотирицифрове число, сума цифр якого дорівнює 7.
 (Відповіді: 60006, 2409, 7001, 80640, 8000, 80526, 98, 358, 9999, 3450см, 0, 3022)

Математичний диктант 4

1. Запиши число, в якому 2 од. першого класу і 16 од. другого.
 2. Запиши число, в якому 32 од. другого класу і 724 од. першого класу.
 3. Збільш попереднє число на 1 тисячу.
 4. З чисел 71, 701, 1007, 107, 7001, 17 випиши число, в якому 7 одиниць першого класу і 1 одиниця другого класу.
 5. Напиши, скільки всього сотень у числі 28004.
 6. Напиши у метрах і сантиметрах 28004см.
 7. Запиши в кілограмах і грамах: 40009г.
 8. Зменшуване - 8000, від'ємник - 3000. Знайди різницю.
 9. Напиши, скільки метрів у 24км.
 10. Напиши $\frac{1}{2}$ від 2км.
 11. У скільки разів 1км більше, ніж 1м?
 12. На скільки 1км більше, ніж 1м?
- (Відповіді: 16002, 32724, 33724, 1007, 280, 280м 04см, 40кг009г, 5000, 24000м, 1км, 1000, 999м)

Тема 3. Одиниці вимірювання величин

Математичний диктант 1

1. Напиши в кілограмах і грамах 60060г.
2. Напиши в метрах і сантиметрах 754см.
3. Знайди $\frac{1}{10}$ від 1км.
4. Запиши в міліметрах 3см 2мм.
5. Запиши в міліметрах 3дм 2мм.
6. Запиши в центнерах 9600кг.
7. Знайди $\frac{1}{5}$ від 1ц.
8. У скільки разів 1т більше, ніж 1кг?
9. Випиши число, в якому в розряді одиниць класу тисяч цифра 5: 11545, 25000, 74650.
10. Напиши найменше п'ятицифрове число, перша цифра якого 7.
11. Напиши можливе шестицифрове число, сума цифр якого дорівнює 8.
12. Дана послідовність чисел: 5101, 5103, 5105, Напиши наступне число.
(Відповіді: 60кг 060г, 7м 54см, 100м, 32мм, 302мм, 96ц, 20кг, 1000, 25000, 70000, 222002, 5107)

Математичний диктант 2

1. Скільки центнерів у 30т?
2. Скільки сантиметрів у 26м?
3. Скільки кілограмів у 14т 042кг?
4. Запиши в секундах 3хв 3с .
5. Запиши в хвилинах 360с .
6. Запиши в годинах 420хв .
7. Зменш 46000 на 1 тисячу.
8. Знайди значення виразу $7 \cdot 0 \cdot 15 \cdot 4$
9. Яке число більше 5999 на 1?

10. 62 збільш у 1000 разів.

11. Яке число збільшили у 10000 разів і одержали 850000?

12. За 1год турист пройшов 4км. За скільки часу він проходив 1км?

(Відповіді: 300ц, 2600см, 14042кг, 183с, 6хв, 7год, 45000, 0, 6000, 62000, 85, 15хв).

Тема 4. Додавання та віднімання багатоцифрових чисел

Математичний диктант 1

1. Збільш 602508 на 5 тисяч.

2. Визнач закономірність, продовж ряд: 8760, 8762, 8764, ...

3. Напиши пропущене число:

$$74801 = 70000 + \quad + 800 + 1.$$

4. Запиши суму як одне число:

$$600000 + 50000 + 8000 + 20 + 3.$$

5. Запиши в грамах 65кг 212г

6. Запиши в хвилинах 3 години 40хв.

7. Довжина прямокутника 20см, ширина — 8см. Обчисли периметр прямокутника.

8. Знайди добуток чисел 26 і 3.

9. Обчисли суму, використовуючи закони додавання:

$$630 + 60 + 270.$$

10. У скільки разів 7500 більше ніж 100?

11. Напиши розв'язок рівняння $X - 7800 = 1200$.

12. Від мотузки довжиною 10м відрізали 8 шматків по 4дм кожний. Шматок якої довжини залишився?

(Відповіді: 607508, 8766, 4000, 658023, 65212г, 220хв, 56см, 78, 960, у 75 разів, 9000, 68дм)

Математичний диктант 2

«Задачний»

1. Черепахи живуть до 350 років, а кити — до 70 років. У скільки разів черепахи живуть довше, ніж кити?
 2. Умова першої задачі. Запитання: На скільки років менше років можуть прожити кити, ніж черепахи?
 3. За 7 фотоальбомів заплатили 63 грн. Скільки коштують 4 такі альбоми?
 4. Взимку корові на день дають 6кг буряків. Скільки потрібно буряків 5 коровам на 4 дні?
 5. Є 38м тканини На одну сукню іде 5м. Скільки суконь можна пошити із цієї тканини?
 6. На ділянці росло 300 дерев. $\frac{1}{6}$ дерев становлять сосни. Скільки сосон росте на ділянці?
 7. Маса кавуна 4кг, це на 1кг більше ніж маса дині. Яка маса двох однакових динь?
 8. Коли в бідон налити 5л молока, то заповнили четверту його частину. Скільки літрів молока вміщує бідон?
- (Відповіді: у 5 разів, на 280 років, 36грн., 120кг, 7, 50, 6кг, 20л).

Математичний диктант 3

«Рівняння»

(На дошці записані 12 рівнянь. Учні записують по порядку їх розв'язки).

1. $x \cdot 7 = 350$
2. $c : 4 = 32$
3. $d - 13 = 720$
4. $a + 20 = 180$
5. $3000 - x = 10$
6. $3000 : c = 10$

7. $3000 \cdot m = 18000$

8. $20 \cdot y = 80$

9. $120 - x = 4$

10. $150 : d = 1$

11. $480 - y = 70$

12. $x \cdot 11 = 99$

(Відповіді: 50, 128, 733, 160, 2990, 300, 6, 4, 116, 150, 410, 9)

Математичний диктант 4

(Знайти відповідь до кожного із запропонованих виразів. Відповіді записати по порядку.)

1.	$(36 - 16) \cdot 7$	100
2.	$(84 - 3 \cdot 7) : 9$	190
3.	$5 \cdot 7 \cdot 0 \cdot 10$	286
4.	$500 : 10 - 7 \cdot 7$	400
5.	$6 + 20 \cdot 7 \cdot 2$	7
6.	$1000 - 90 \cdot 8$	440
7.	$480 : 6 \cdot 5$	140
8.	$45 + 5 \cdot 11$	0
9.	$8 \cdot 8 - 8$	1
10.	$15 : 3 \cdot 90 - 10$	280
11.	$100 : 100 \cdot 10 + 180$	56
12.	$99 : 9 + 88 : 8$	22

(Відповіді: 140, 7, 0, 1, 286, 280, 400, 100, 56, 440, 190, 22)

Математичний диктант 5

1. Добуток яких двох чисел дорівнює одному з них. Напиши приклад.

2. Збільш 986 у 100 разів.
 3. Знайди п'яту частину від числа 450.
 4. Частка яких двох чисел дорівнює кожному з них. Напиши приклад.
 5. Задумане число збільшили у 7 разів і одержали 420000. Яке число задумали?
 6. Яке число більше, ніж 900, у 3 рази?
 7. Яке число треба поділити на 1000, щоб отримати 561?
 8. Збільш 5000 у 10 разів.
 9. Збільш 5000 на 10.
 10. Зменш 5763 на 7 сотень.
 11. У скільки разів 7200 більше ніж 800?
 12. Є 66м тканини. Скільки суконь можна пошити, якщо на одну сукню витрачають 5м тканини?
- (Відповіді: $5 \cdot 1 = 5$, 98600, 90, $1 : 1 = 1$, 60000, 2700, 561000, 50000, 5010, 5063, 9, 13)

Тема 5. Множення і ділення багатоцифрових чисел на одноцифрове число

Математичний диктант 1

1. Знайди $1/5$ добутку чисел 10 і 20.
2. Знайди $1/10$ числа 100000.
3. Знайди $1/2$ числа 840.
4. Обчисли частку чисел 0 і 20.
5. Знайди різницю чисел 21000 і 21000.
6. Знайди суму чисел 21000 і 21000.
7. Знайди частку чисел 21000 і 21000.
8. Діти надули 12 кульок, що становило $1/4$ всіх кульок. Скільки всього було кульок?

9. Маса найбільшого огірка 22кг. Це на 96кг менше, ніж маса найбільшої дині. Яка маса найбільшої дині?
10. Велосипедист рухався зі швидкістю 13км/год. Був у дорозі 5 год. Яку відстань він подолав?
11. Швидкість пішохода — 4км/год, швидкість електропоїзда — 100км/год. У скільки разів швидкість електропоїзда більша, ніж швидкість пішохода?
12. Напиши можливі довжини сторін прямокутника, якщо його периметр — 22см.
(Відповіді: 40, 10000, 420, 0, 0, 42000, 1, 48, 118кг, 65км, 25, 8см і 3см)

Математичний диктант 2

Рівняння

Учні записують тільки розв'язки рівнянь

1. $c : 5 = 400$
2. $7 \cdot c = 1400$
3. $c - 640 = 320$
4. $4000 : c = 4$
5. $x - 170 = 430$
6. $x : 3 = 5000$
7. $8000 : y = 4$
8. $x \cdot 5 = 3500$
9. $x - 280 = 1000$
10. $x : 6 = 300$
11. $2000 : x = 1000$
12. $5800 - x = 200$

(Відповіді: 2000, 200, 960, 1000, 600, 15000, 2000, 700, 1280, 1800, 2, 5600)

Математичний диктант 3

Чи правильне твердження?

(Діти відповідають "так" чи "ні")

1. Щоб знайти невідомий множник, потрібно добуток поділити на відомий множник.
2. Щоб знайти зменшуване, треба від різниці відняти від'ємник.
3. Щоб знайти невідомий доданок, треба від суми відняти відомий доданок.
4. Щоб знайти дільник, потрібно ділене помножити на частку.
5. Щоб знайти невідомий від'ємник, потрібно від різниці відняти зменшуване.
6. Прямокутник — це чотирикутник, у якого всі кути прямі.
7. Квадрат — це прямокутник.
8. $1000\text{кг} = 100\text{ц}$.
9. У кожному класі багатоцифрових чисел є три розряди.
10. Якщо одиниця якогось розряду відсутня, то її позначають цифрою 1.
11. Щоб від числа відняти суму двох інших чисел, достатньо послідовно відняти кожний доданок окремо.
12. Математика розвиває мислення.

(Відповіді: так, ні, так, ні, ні, так, так, ні, так, ні, так, так)

Математичний диктант 4

1. Число 9 збільш на 600 і результат поділи на 3.
2. Суму чисел 90 і 80 збільш у 10 раз.
3. Число 2 помнож на 500.
4. На скільки 9ц більше, ніж 9кг?
5. На скільки 10дм більше, ніж 10см?
6. Обчисли площу прямокутника, довжина якого — 8см, а ширина — 12см.
7. Обчисли периметр прямокутника, довжина якого — 8см, а ширина — 12см.
8. Периметр квадрата 32см, знайди його площу.

9. До задуманого числа додали 999 і одержали 2000. Яке число задумали?
 10. Швидкість пішохода 5км/год, швидкість пасажирського літака 1000км/год. У скільки разів швидкість літака більша, ніж швидкість пішохода?
 11. Периметр якого прямокутника можна обчислити за допомогою однієї дії?
 12. В сім'ї 3 сини, кожен з них має сестру. Скільки дітей в сім'ї?
- (Відповіді: 203, 1700, 1000, 891кг, на 9дм, 96см², 40см, 64см², 1001, 200, квадрат, 4)

Математичний диктант 5

Обчисли, використовуючи властивості множення.

1. $4 \cdot 21 \cdot 25$
2. $50 \cdot 7 \cdot 20$
3. $20 \cdot 832 \cdot 5$
4. $100 \cdot 5 \cdot 30$
5. $16 \cdot (10 + 2)$
6. $10 \cdot 2 \cdot 41$
7. $24 \cdot (10 + 2)$
8. $(2 + 100) \cdot 15$
9. $4 \cdot 20 \cdot 5 \cdot 6$
10. $9 \cdot (100 + 7)$
11. $257 \cdot 2 \cdot 5$
12. $5 \cdot 75 \cdot 2 \cdot 2$

(Відповіді: 2100, 7000, 83200, 15000, 192, 820, 288, 1530, 2400, 963, 2570, 1500)

Математичний диктант 6

Обчисли, використовуючи властивості ділення.

1. $360 : (36 \cdot 2)$
2. $183 : 3$
3. $(49 - 21) : 7$

4. $99 : (11 \cdot 3)$
5. $482 : 2$
6. $(630 - 450) : 9$
7. $960 : 3$
8. $648 : 8$
9. $(560 + 32) : 8$
10. $(124 + 88) : 4$
11. $8000 : (4 \cdot 5)$
12. $1000 : (50 \cdot 2)$

(Відповіді: 5, 61, 4, 3, 241, 20, 320, 81, 74, 53, 400, 10)

Математичний диктант 7

Згадай правило: "Щоб поділити суму на дане число, достатньо поділити кожний доданок на це число і додати здобуті частки".

Заміни ділене сумою зручних доданків і виконай ділення.

1. $642 : 3$
2. $354 : 6$
3. $576 : 6$
4. $265 : 5$
5. $828 : 9$
6. $132 : 6$
7. $427 : 7$
8. $135 : 9$
9. $234 : 9$
10. $344 : 8$
11. $200 : 8$
12. $462 : 7$

(Відповіді: 214, 59, 96, 53, 92, 22, 61, 15, 26, 43, 25, 66)

Математичний диктант 8

Вирази в менших одиницях.

1. 3р. 5міс.
2. 10хв 4с
3. 5ст. 21р.
4. 10 діб 6год
5. 5год 48хв
6. 9хв 9с
7. 5м 2см
8. 11дм 2см
9. 30м 5см
10. 4т 5ц
11. 70т 3ц
12. 17кг 80г

(Відповіді: 41міс., 604с, 521р., 246год, 348хв, 549с, 502см, 112см, 3005см, 45ц, 703ц, 17080г)

Математичний диктант 9

Для кмітливих

1. Скільки треба здійснити розпилювань, щоб розпиляти колоду на 3 частини?
2. Колоду можна розпиляти на дві частини за 3хв. За який час цю ж колоду можна розпиляти на 3 частини?
3. У театрі є 15 рядів по 20 місць у кожному. Всі місця пронумеровані, починаючи з першого ряду. В якому ряді буде місце з номером 84?

4. Діти вишикувались у ряд. Сергійко побачив, що він опинився шостим спереду і четвертим ззаду. Скільки всього дітей вишикувались у ряд?
5. Які цифри пропущені, коли відомо, що остача найбільша із можливих?
 $2 : 4 = 6$ (остача)
6. Коли батьку було 28 років, сину було 5 років. Тепер батьку 40 років. Скільки років сину?
7. Колі — 5 років, Володі — 7 років. Через скільки років їм разом буде 20 років?
8. Скільки часу пройшло від початку доби, якщо годинник показує без чверті сім годин?
 (Відповіді: 2, 6хв, 5, 9, 7 і 3, 17, 4 роки, 6 год 45хв)

Математичний диктант 10

1. У скільки разів 10000 більше, ніж 5?
2. Задумане число зменшили у 8 разів і одержали 3000. Знайди задумане число.
3. Ділене — 15000, дільник — 3. Знайди частку.
4. $16000 : x = 8$. Напиши розв'язок даного рівняння.
5. Зменш 180000 у 6 разів.
6. Збільш 180000 на 6 тисяч.
7. Зменш 180000 на 6 тисяч.
8. Площа прямокутної ділянки — 60м^2 , її ширина 5м. Знайди довжину ділянки.
9. Напиши можливі сторони прямокутника, площа якого 36см^2 .
10. 240км поїзд подолав за 4 год. З якою швидкістю рухався поїзд?
11. Швидкість пішохода 5км/год, швидкість велосипедиста у 3 рази більша. Яка швидкість велосипедиста?
12. При якому значенні x так буває: $460 - x = x$?
 (Відповіді: 2000, 24000, 5000, 2000, 30000, 186000, 174000, 12м, 4см і 9см, 60км/год, 15км/год, 230)

Тема 6. Ознайомлення з дробами

Математичний диктант 1

1. Знайди $\frac{1}{2}$ від 1 год.
 2. Знайди $\frac{7}{10}$ від 1 год.
 3. Знайди $\frac{1}{5}$ від 1ц.
 4. Знайди $\frac{3}{8}$ від 1 доби.
 5. Знайди $\frac{3}{6}$ від 2 діб.
 6. Знайди $\frac{1}{4}$ від 100.
 7. Знайди $\frac{4}{5}$ від 40.
 8. Знайди $\frac{2}{9}$ від 360.
 9. Знайди $\frac{2}{9}$ від 18000.
 10. Знайди $\frac{3}{5}$ від 1м.
 11. Знайди задумане число, якщо $\frac{1}{4}$ його дорівнює 15.
 12. $\frac{1}{7}$ числа дорівнює 14. Чому дорівнює число?
- (Відповіді: 30хв, 42хв, 20кг, 9год, 24год, 25, 32, 80, 4000, 60см, 60, 98)

Математичний диктант 2

1. Знайди $\frac{1}{5}$ від 3500.
2. Знайди $\frac{1}{5}$ від 1т 500кг.
3. Знайди $\frac{1}{100}$ від 1000000.
4. Знайди довжину відрізка, якщо $\frac{1}{6}$ його дорівнює 12мм.
5. Знайди $\frac{1}{7}$ від частки чисел 210 і 3.
6. Знайди $\frac{1}{9}$ від суми чисел 120 і 60.
7. Запиши в хвилинах $\frac{2}{5}$ години.
8. Запиши в місяцях $\frac{2}{3}$ року.
9. Запиши в метрах $\frac{4}{10}$ кілометра.
10. $\frac{1}{9}$ від числа становить 30. Чому дорівнює число?

11. Хлопчик пройшов 3км 500м — половину шляху до бабусі. Яка відстань від будинку хлопчика до будинку бабусі?

12. Площа городу 600м². Картопля займає 7/10 всього городу. Яку площу займає картопля?

(Відповіді: 700, 300кг, 10000, 72мм, 10, 20, 24хв, 8 міс., 400м, 270, 7км, 420м²)

Тема 7. Множення і ділення багатоцифрових чисел, що закінчуються нулями

Математичний диктант 1

1. Яка маса дині, якщо третина її становить 1кг?
2. Напиши розв'язок рівняння: $X : 70 = 300$
3. Добуток чисел 7 і 100 зменш на 50.
4. Знайди $\frac{3}{5}$ від 45ц.
5. На скільки більше 10ц, ніж 1кг?
6. Знайди добуток чисел 70 і 80.
7. Від 10000 відними частку чисел 0 і 9000.
8. Маса четвертої частини кавуна 2кг 100г. Яка маса всього кавуна?
9. Маса $\frac{1}{2}$ торта становить 600г. Яка маса всього торта?
10. 250ц : 50кг
11. 250ц : 50
12. 6л томатного соку розлили в півлітрові банки. Скільки використали таких банок?

(Відповіді: 3кг, 21000, 650, 27ц, 9ц 99кг, 5600, 10000, 8кг 400г, 1кг200г, 500, 5ц, 12)

Математичний диктант 2

1. $5 \cdot 74 \cdot 20$
2. Знайди добуток чисел 12000 і 6.
3. Знайди частку чисел 2700 і 3.
4. Задумане число збільшили у 1000 разів і одержали 60000. Яке число задумали?
5. $4\text{т} : 8$
6. У скільки разів 1дм більше, ніж 2см?
7. 2 доби : 6
8. 2доби : 6год
9. Напиши, якими можуть бути довжина і ширина прямокутника, якщо його периметр дорівнює 42см.
10. У скільки разів 10000 більше, ніж 2?
11. На скільки 10000 більше, ніж 2?
12. Коли з першої полиці переставили на другу 4 книги, то на обох полицях книг стало порівну — по 20 штук. Скільки книг було на полицях спочатку?
(Відповіді: 7400, 72000, 900, 60, 500кг, 5, 8год, 8, 15см і 6см, 5000, 9998, 24 і 16)

Математичний диктант 3

1. Частку чисел 360 і 40 збільш у 1000 разів.
2. Скільки цифр у частці чисел $731664 : 8$.
3. Обчислити зручним способом: $20 \cdot 354 \cdot 5$
4. $25 \cdot 17 \cdot 4 \cdot 2$.
5. Яка найбільша можлива остача при діленні на число 15?
6. Знайди $4/5$ від 30000
7. Знайди $1/1000$ від 10000.
8. З дробів $1/3$ та $1/12$ напиши той, який має більше значення.
9. Город прямокутної форми має довжину 40м і ширину 20м. Яка площа городу?
10. $3300 : x = 3$. Напиши розв'язок рівняння.

11. Перше число — a , друге число — у 12 разів більше. Склади вираз на знаходження суми цих чисел.

12. Діти вишикувалися в ряд. Василько побачив, що він опинився п'ятим спереду і десятим ззаду. Скільки всього дітей вишикувалися у ряд?

(Відповіді: 9000, 5, 35400, 3400, 14, 24000, 10, $1/3$, 800м^2 , 1100, $a + a \cdot 12$, 14)

Математичний диктант 4

1. $1\text{т} : 4$
2. $2\text{т} : 4$
3. $1\text{м} - 1\text{дм}$
4. $6\text{м} - 6\text{дм}$
5. $2\text{ц} : 2$
6. $2\text{ц} : 2\text{кг}$
7. $2\text{км} - 2\text{м}$
8. $3\text{т} - 3\text{ц}$
9. $6\text{кг} 200\text{г} \cdot 3$
10. $6\text{т} \cdot 5$
11. $1\text{м} - 1\text{мм}$
12. $1\text{м} : 4$

(Відповіді: 250кг, 500кг, 9дм, 5м 4дм, 1ц, 100, 1998м, 2т 7ц, 18кг 600г, 30т, 999мм, 25см)

Математичний диктант 5

1. Добуток чисел 18 і 300 зменш у 10 разів.
2. Скільки цифр у частці $9224 : 4$.
3. Знайди різницю чисел 45 і 9.
4. Знайди $3/4$ від 600.
5. Знайди $1/4$ від 320.
6. Знайди $1/4$ від 320кг.
7. Обчисли зручним способом: $25 \cdot 71 \cdot 4 \cdot 2 \cdot 5$.
8. Обчисли зручним способом: $50 \cdot 813 \cdot 2$.
9. Напиши розв'язок рівняння: $54000 : x = 6$.
10. На пошиття одної скатертини іде 2м тканини. Скільки скатертин вийде з 99м тканини?

11. Яка найбільша можлива остача при діленні на 9?

12*. 5 автобусних зупинок розташовані на прямій вулиці так, що відстань між будь-якими сусідніми зупинками однакова. Між першою і третьою зупинками відстань 600м. Яка відстань між першою і останньою зупинками?

(Відповіді: 540, 4, 36, 450, 80, 80кг, 71000, 81300, 9000, 49, 8, 1км 200м)

Тема 8. Множення і ділення багатоцифрових чисел на двоцифрове число

Математичний диктант 1

1. Обчисли використовуючи закони множення: $2 \cdot 14 \cdot 5$
2. $4 \cdot 413 \cdot 25$
3. Напиши розв'язок рівняння: $777 : x = 7$
4. Запиши в дециметрах 12м 6дм.
5. Запиши в центнерах 4т 200кг.
6. Напиши найбільшу можливу остачу при діленні на 100.
7. Частку чисел 2100 і 30 збільш на 200.
8. У скільки разів 4000 більше ніж 40?
9. На скільки 4000 більше ніж 40.
10. Ширина прямокутника — 15см, довжина — 10см. Знайди периметр прямокутника.
11. Ширина прямокутника 15см, довжина — 10см. Знайди площу прямокутника.
12. Доба на Місяці більша за земну в 30 разів. Скільки приблизно триває доба на Місяці?

(Відповіді: 140, 41300, 111, 126дм, 42ц, 99, 270, 100, 3960, 50см, 150см², 720год)

Математичний диктант 2

1. Знайди розв'язок рівняння $28000 : x = 70$.
 2. Запиши, скільки кілограм становить $3/5$ т.
 3. Знайди $3/8$ від 56т.
 4. Знайди $2/12$ від 120дм.
 5. Знайди частку 10ц і 10кг.
 6. Знайди різницю чисел 2т і 2ц.
 7. Яка найбільш можлива остача при діленні на 51?
 8. Маса $1/3$ торта становить 150г. Яка маса всього торта?
 9. Більшість людей долають 4км 800м за 1год. Скільки кілометрів подолає людина за 2год?
 10. Сергій пробув у бабусі 2 доби 5год. Скільки годин був у бабусі Сергійко?
 11. Периметр квадрата — 28см. Чому дорівнює площа цього квадрата?
 12. Допиши в ряд наступне число: 243, 81, 27, 9, ...
- (Відповіді: 400, 600кг, 21т, 20дм, 100, 1т 8ц, 50, 450г, 9км 600м, 53год, 49см², 3)

Математичний диктант 3

1. Зменш 3кг у 6 разів.
2. Запиши розв'язок рівняння $x \cdot 6 = 180000$.
3. Обчисли, використовуючи властивості множення: $4 \cdot 814 \cdot 25 \cdot 10$.
4. Знайди частку чисел 77000 і 7.
5. Добуток чисел 3000 і 8 зменш на 6000.
6. Скільки цифр у частці $45024 : 8$.
7. Знайди $3/5$ від 3500.
8. Стадіон прямокутної форми. Його ширина — 60м, а довжина — 90м. Чому дорівнює площа стадіону?
9. Знайди різницю 2т - 5кг.

10. Два пішоходи вийшли з одного міста у протилежних напрямках. Кожен рухався зі швидкістю 5 км/год. Яка відстань була між пішоходами через 2 год?
 11. Яку відстань подолає гелікоптер за 3 год, якщо летітиме зі швидкістю 140 км/год?
 12. Велосипедист проїхав четверту частину маршруту. Скільки кілометрів він проїхав, якщо весь маршрут складає 36км?
- (Відповіді: 500г, 30000, 814000, 11000, 18000, 4, 2100, 5400м², 1995кг, 20км, 420км, 9км)

Математичний диктант 4

Записати розв'язання задач у вигляді виразів, обчислити їх значення.

1. У три магазини розвезли 88кг масла. Перший магазин одержав $\frac{1}{4}$ всього масла. Скільки масла одержав перший магазин?
2. Умова попередньої задачі. Запитання: скільки масла одержали решта магазинів?
3. Дівчинка прочитала 16 сторінок, що склало $\frac{1}{3}$ всіх сторінок книжки. Скільки сторінок в книжці, яку читає дівчинка?
4. Перше число - a , друге - в 4 рази більше першого. Склади вираз на знаходження суми цих чисел.
5. Сума двох чисел дорівнює 102. Перше число становить $\frac{1}{6}$ цієї суми. Чому дорівнює перше число?
6. Площа прямокутника - 40см², довжина - 20см. Знайди ширину прямокутника.
7. Довжина прямокутника - 12см, що в 3 рази більше, ніж його ширина. Знайди площу даного прямокутника.

(Відповіді: $88:4=22$ (кг); $88-88:4=66$ (кг); $16 \cdot 3=48$ (ст.); $a + a \cdot 4$; $102 : 6 = 17$; $40: 20=2$ (см); $(12:3) \cdot 12=48$ (см²))

Математичний диктант 5

1. Знайти добуток чисел 110 і 3.

2. Запиши, на скільки потрібно збільшити попередній добуток, щоб отримати 1000?
3. Напиши розв'язок рівняння: $x \cdot 8 = 800$.
4. Перерва триває $1/6$ години. Скільки хвилин триває перерва?
5. У скільки разів 360 більше, ніж 12?
6. На скільки 360 більше ніж 12?
7. Знайди добуток $217 \cdot 25 \cdot 4$ зручним способом.
8. Скільки цифр буде в запису частки виразу $297\,115 : 5$?
9. Знайди $4/7$ від 35ц.
10. Знайди $5/9$ від 180м.
11. $2\text{км } 300\text{м} \cdot 3$.
12. У перший день автомобіль проїхав 330км, що становило $1/3$ всього шляху. Яка довжина всього шляху?
(Відповіді: 330, 670, 100, 10хв, 30, 348, 21700, 5, 20ц, 100м, 6км 900м, 990км)

Математичний диктант 6

Для кмітливих

1. Яке число ділиться без остачі на всі числа?
2. Напиши найбільше двоцифрове число, яке ділиться на 5.
3. Олегу 12 років. Він у 2 рази старший від своєї сестри. Скільки років буде сестрі через 5 років?
4. За 1год пішохід пройшов 6км. Скільки метрів він проходить за 1 год?
5. За 1 год пішохід проходить 6км. Скільки метрів він проходить за 1хв ?
6. Турист піднімався вгору 5год, проходячи кожен годину 3км. На зворотному шляху він збільшив швидкість на 2км/год. Скільки часу затратив турист на зворотний шлях?

(Відповіді: 0,95, 11р., 6000м, 100м, 3год)

Тема 9. Міри часу

Математичний диктант 1

Заміни меншими мірами часу.

1. 5год
2. 5хв
3. 10год
4. 5діб
5. 7 років

Заміни більшими мірами часу.

6. 60 міс.
7. 96год
8. 240хв
9. 600с
10. Знайди 7/10 століття.
11. Знайди різницю 9 років і 9 місяців.
12. На годиннику пів на сімнадцяту. Скільки часу до кінця доби?

(Відповіді: 300хв, 300с, 600хв, 120год, 84 міс., 5 років, 4 доби, 4год, 10хв, 70 р., 8 р. 3міс., 6год 30хв)

Математичний диктант 2

1. Казкова вистава тривала 1год 5хв. Скільки хвилин тривала казка?
2. Годинник показує двадцять хвилин на дев'яту. Скільки часу пройшло від початку доби?
3. Запиши в секундах $\frac{2}{3}$ хвилини.
4. Запиши в хвилинах 9год 25хв.

5. Запиши в годинах 3 доби 4год.
 6. Запиши в секундах 2хв 45с.
 7. Знайди різницю 5год і 50хв
 8. Знайди різницю 8 р. і 8міс..
 9. Учень знаходиться в школі 4год. Яку частину доби він перебуває в школі?
 10. Уроки в 4 класі розпочалися о 8 год і закінчились о 12год 30хв. Скільки часу тривали уроки?
 11. Мандрівники були в дорозі 3 доби 10год. Скільки годин були в дорозі мандрівники?
 12. Годинник показує пів на чотирнадцяту. Скільки часу до кінця доби?
- (Відповіді: 65хв, 8год 20хв, 40с, 565хв, 76год, 165с, 4год 10хв, 7р. 4міс., $\frac{1}{6}$, 4год 30хв, 82год, 10год 30хв)

Повторення вивченого за рік

Математичний диктант 1

1. Напиши цифрами: чотириста тисяч двадцять один.
2. Запиши число, в якому тридцять дві одиниці класу тисяч і чотирнадцять одиниць класу одиниць.
3. Запиши число, в якому п'ятсот дві одиниці класу тисяч і одна одиниця класу одиниць.

4. Запиши цифрами число, яке містить 80 одиниць другого класу і 80 одиниць першого класу.
5. Скільки десятків у числі 5328?
6. Скільки сотень у числі 5328?
7. Запиши в сантиметрах 5м 28см.
8. Запиши в кілограмах 10ц 15кг.
9. Запиши в грамах 13кг 40г.
10. Напиши найменше число третьої сотні.
11. Напиши найбільше число восьмої сотні.
12. 6 картоплин зварились за 30хв. За скільки хвилин зварилась одна картоплина?
(Відповіді: 400 021, 32 014, 502 001, 80 080, 532, 53, 528см, 1015кг, 13 040г, 201, 800, 30хв)

Математичний диктант 2

1. Знайди різницю 1кг і 250г.
2. Напиши розв'язок рівняння: $3400 - x = 200$.
3. Запиши число, яке менше 6001 на 3.
4. Зменш число 54 310 на дві сотні.
5. На скільки 53 700 більше, ніж 700?
6. Яке число більше 50 000 на 1?
7. У скільки разів 60 менше, ніж 6000?
8. На скільки 60 менше, ніж 6000?
9. Знайди добуток чисел 5013 і 0.
10. Знайди $2/5$ від 2т.
11. Знайди $3/4$ від 4ц.
12. Сторона одного квадрата - 9см. Іншого - на 2см довше. Знайди периметр другого квадрата.
(Відповіді: 750г, 3200, 5998, 54 110, 53 000. 50 001, 100, 5940, 0, 800кг, 3ц, 44см)

Математичний диктант 3

«Табличний»

(Обчислити значення невідомих величин. Записати відповіді).

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Довжина прямокутника	8см	10см	2см		11см	20см		10см	6см		
Ширина прямокутника	9см		20см	15см			12см	13см	9см	10см	3см
Площа		100см ²		30см ²	55см ²	60см ²	48см ²			30см ²	33см ²

(Відповіді: 72см², 10см, 40см², 2см, 5см, 3см, 4см, 130см², 54см², 3см, 11см)

Математичний диктант 4

1. Людина робить 50 кроків за 1хв . Скільки кроків вона зробить за 1год?
2. Різниця двох чисел - 324, а їх добуток дорівнює нулю. Які ці числа? Напиши їх.
3. Скільки цифр буде в запису частки виразу $15288 : 84$?
4. Скільки всього сотень у числі 250756?
5. Скільки всього тисяч у числі 608105?
6. Запиши число, яке містить 50 од. класу тисяч і 27 од. класу одиниць.
7. $\frac{1}{8}$ числа становить 32. Чому дорівнює це число?
8. Ширина саду прямокутної форми - 15метрів., а довжина на 5 метрів більша. Склади вираз на знаходження площі саду.
9. Перше число - a , друге - у 7 раз менше. Запиши вираз на знаходження різниці цих чисел.

10. Перше число $-a$, друге $-y$ 7 разів менше. Запиши вираз на знаходження суми цих чисел.
11. Перше число $-x$, друге становить $\frac{1}{4}$ від першого числа. Запиши вираз на знаходження добутку цих чисел.
12. Сашкові - 11 років, а Оленці - 3 роки. У скільки разів Сашко буде старший за Оленку через 5 років?
- (Відповіді: 3000, 324 і 0, 3, 2507, 608, 50027, 256, 300м², $a - (a : 7)$, $a + a : 7$, $x \cdot x : 4$, у 2 рази)

Математичний диктант 5

Знайди невідомі операції.

1. $200 \rightarrow 180\,000$
2. $12 \rightarrow 24\,000$
3. $13 \rightarrow 260$
4. $15 \rightarrow 60$
5. $40 \rightarrow 4000$
6. $90 \rightarrow 360$
7. $50 \rightarrow 3000$
8. $70 \rightarrow 6\,300$
9. $300 \rightarrow 5$
10. $1000 \rightarrow 1$
11. $60 \rightarrow 20$
12. $2222 \rightarrow 1111$

(Відповіді: $\cdot 900$; $\cdot 2000$; $\cdot 20$; $\cdot 4$; $\cdot 100$; $\cdot 4$; $\cdot 60$; $\cdot 90$; $: 60$; $: 1000$; $: 3$; $: 2$)

Математичний диктант 6

«Табличний»

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Швидкість	60км/год	5км/год	16км/год	90км/год		75км/год	210км/год		32км/год	50км/год
Час		4год			10год	3год	4год	6год		
Відстань	360км		48км	540км	800км			90км	320км	300км

(Відповіді: 6год, 20км, 3год, 6год, 80км/год, 225км, 840км, 15км/год, 10год, 6год)

Додаток

Перевірка навичок усного рахунку

учня

учениці

Дата	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Оцінка	Підпис

Список використаних джерел

1. Віаніс – Трофименко К.Б. Творчі завдання з математики для початкової школи / Карина Борисівна Віаніс – Трофименко. – Х. : «Ранок», 2002. – 112 с.
2. Гісь Ольга. В Країні Міркувань / О. Гісь, О. Яцків. — Л. : Світ, 2002. – 272 с.
3. Лісневич Т.Г. Цікаві задачі / Т. Г. Лісневич. — Тернопіль : Мандрівець, 1997. – 48 с.
4. Математика. Усі види усних обчислень і математичних диктантів. 1 – 4 класи / [упоряд.: Н.Ф. Юрченко]. – Х. : Вид. група «Основа», 2006. – 160с.
5. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою 1 – 4 класи. – К. : Освіта, 2012. – 392 с.
6. Сухарева Л.С. Збірник задач з математики: 1 – 4 класи / Лілія Станіславівна Сухарева. – Х. : Ранок, 2010. – 224 с.
7. Сухарева Л.С. Сучасний урок у початковій школі. Нестандартні уроки математики у 1 – 4 класах / Лілія Станіславівна Сухарева. – Х. : Вид. група «Основа», 2005. – 192 с.